

Đề bài:

"Đối với tôi, văn chương không phải là một cách đem đến cho người đọc sự thoát li hay sự quên, trái lại văn chương là một thứ khí giới thanh cao và đặc lực mà chúng ta có, để vừa tố cáo vừa thay đổi một thế giới giả dối và tàn ác, vừa làm cho lòng người thêm trong sạch và phong phú hơn" (Thạch Lam, 1910 – 1942).

Giải thích và bình luận
ý kiến trên.

Bài làm

Thạch Lam là một hiện tượng khá lạ trong văn học Việt Nam giai đoạn 1930 – 1945: có chân trong nhóm văn học lãng mạn, nhóm Tự lực văn đoàn, Thạch Lam lại có truyen ngan gần đầy tinh thần hiện thực.

Thạch Lam có một phong cách, một chủ trương riêng về sáng tác. Ông nói: “Đối với tôi, văn chương không phải là một cách đem đến cho người đọc sự thoát li hay sự quên, trái lại văn chương là một thứ khí giới thanh cao và đặc lực mà chúng ta có, để vừa tố cáo vừa thay đổi một thế giới giả dối và tàn ác, vừa làm cho lòng người thêm trong sạch và phong phú hơn”.

Ta có thể rút ra trong quan niệm của Thạch Lam về mục đích của văn học, văn chương, những ý kiến chính xác và bổ ích.

Trước hết, Thạch Lam từ chối thứ văn chương đem đến cho người đọc “sự thoát li hay sự quên”.

Thế nào là văn chương đem đến “sự thoát li hay sự quên?”. Có nhiều thứ văn chương: có thứ văn chương lấy văn chương làm mục đích, tôn cái đẹp làm cứu cánh; đọc văn chương như vào chốn đền thiêng, đứng trên cuộc đời, ở ngoài cuộc đời, đọc để siêu thoát, để quên mọi nỗi lầm than cực nhọc của đời. Có thứ văn chương tô vẽ cuộc sống thành chốn bồng lai, coi cuộc đời như một nơi chỉ toàn lạc thú để người ta chỉ sống “vui vẻ trẻ trung”. Có thứ văn chương đưa người ta vào ảo mộng, lên tiên cảnh, vào những cuộc vui bất tận, tìm ở nơi đó niềm an ủi, chốn ốc đảo để tránh mọi thương đau. Những thứ văn chương ấy nhiều khi có sức mê hoặc lạ lùng, như thứ thuốc an thần cực mạnh, có thể làm cho người đọc tạm quên cuộc đời để mà thoát li nó, lẩn tránh nó. Đương thời Thạch Lam, giữa lúc trên văn đàn Việt Nam đầy rẫy thứ văn chương như thế, từ chối thứ văn chương đem đến “sự thoát li hay sự quên”, quả là một điều rất độc đáo và tiến bộ. Là một trong những nhân vật chủ chốt của Tự lực văn đoàn, em ruột của Nhật Linh và Hoàng Đạo, bạn thân thiết của Khải Hưng, mạnh dạn phát biểu sự từ chối ấy, Thạch Lam tỏ ra là một nhà văn đầy bản lĩnh. Rõ ràng, quan niệm văn chương của Thạch Lam rất gần gũi với quan niệm của các nhà văn hiện thực giai đoạn 1930 – 1945 như Nam Cao, Vũ Trọng Phụng.

Quan điểm của Thạch Lam về văn chương là một quan điểm “nhập cuộc”. Đánh giá cao tác dụng của văn chương đối với đời sống, Thạch Lam chủ trương văn chương là “một thứ khí giới thanh cao và đặc lực”. Khi coi văn chương là “một thứ khí giới”, Thạch Lam rất gần gũi với những nhà văn nhà thơ đã từng là chiến sĩ đấu tranh cho độc lập, tự do trong lịch sử như Nguyễn Đình Chiểu cách đó gần một trăm năm:

Chớ bao nhiêu đạo thuyền không khẳm

Đâm mấy thằng gian bút chẳng tà.

hay như Hồ Chí Minh mà có lẽ ông chưa hề đọc:

Nay ở trong thơ nên có thép...

Thạch Lam tỏ ra rất tinh tế và hiểu rõ đặc trưng của văn học khi gọi văn chương là “thứ khí giới thanh cao”. Văn học là một thứ vũ khí đặc biệt, thứ vũ khí tinh thần, lấy sức mạnh tinh thần làm chính, được tạo nên bởi một thứ chất liệu thanh cao là nghệ thuật, là cái đẹp chân chính của nghệ thuật, của hình tượng ngôn ngữ và nghệ thuật. Mặc dầu thế, văn chương vẫn là một “thứ khí giới đặc lực” trong công cuộc đấu tranh và cải tạo xã hội.

Nắm được đặc trưng của văn học và hiểu rõ khả năng của nó có thể làm được những gì trong cuộc sống, Thạch Lam đã xác định rõ mục đích viết văn của mình là “*vừa tố cáo vừa thay đổi một thế giới giả dối và tàn ác, làm cho con người vừa trong sạch và phong phú hơn*”. Quan niệm của Thạch Lam hơn hai chục năm trước sao mà giống với quan niệm của chúng ta ngày nay lạ lùng. Thạch Lam đã không ngại ngần khi vạch rõ hai nét bản chất của các xã hội mà ông đang sống: *giả dối và tàn ác*. Đó là hai sản phẩm đồng thời cũng là hai chỗ dựa để tồn tại của xã hội ấy. Những nhà văn hiện thực chủ nghĩa như Vũ Trọng Phụng, Nguyễn Công Hoan, Ngô Tất Tố, Nam Cao... với tài nghệ xuất sắc của mình, chẳng đã hết sức cố gắng để làm nổi bật những bức tranh xã hội với bản chất đó là gì? Với Thạch Lam văn chương không chỉ tố cáo mà còn làm thay đổi xã hội đó.

Nhưng với văn chương của mình, Thạch Lam có thể làm gì để thay đổi cái “thế giới giả dối và tàn ác” ấy? Có lẽ tác động thay đổi nằm ngay trong sự tố cáo, tố cáo để xóa bỏ cái giả dối và tàn ác, để thay thế sự tàn ác và giả dối bằng cái thiện, cái chân, cái mỹ, những lí tưởng mà bất kỳ một nền nghệ thuật chân chính nào cũng tôn thờ. Mặt khác, Thạch Lam còn muốn thay đổi xã hội bằng một cách nữa, đó là “*làm cho lòng người thêm trong sạch và phong phú hơn*”. Thạch Lam quả đã rất tin tưởng ở khả năng diệu kì của văn chương, sức tác động mãnh liệt của văn chương vào tâm hồn con người, nó có những khát vọng cao cả, những tình cảm tốt đẹp, làm cho đời sống con người trở nên giàu có hơn.

Thạch Lam không phải là một nhà lí luận. Ông là một nhà văn, Thạch Lam nói không phải để khuyên bảo ai, ông nói để khẳng định con đường của mình, cho mình. Ông nói để làm theo. Quả nhiên, số tác phẩm không nhiều nhưng đầy giá trị nghệ thuật mà Thạch Lam để lại từ cuộc đời cầm bút ngắn ngủi của mình đã là sự minh chứng cho lời ông nói.

Thật ra, sức tố cáo, nhất là tố cáo cái ác, trong các truyện ngắn của Thạch Lam không lớn. Nhưng quả tình, mỗi truyện ngắn của Thạch Lam đều có sức “*làm cho lòng người thêm sạch và phong phú hơn*”. *Dưới bóng hoàng lan* đem đến trong ta tình yêu đậm đà đối với quê hương, đối với những vẻ đẹp trong sạch của cuộc sống, của tình người. *Một cơn giận*, *Đói*, *Gió lạnh đầu mùa*... giúp ta tự mình biết độ lượng hơn, trầm ẩn hơn, vị tha hơn... *Hà Nội băm sáu phố phường* giúp ta sống phong phú với sự cảm nhận ra vẻ đẹp trong những điều hết sức nhỏ bé trên đất nước mình, dẫu chỉ là một hương thoảng nhẹ của hạt cốm vàng mùi thơm gắt của bát nước mắm có vị cà

cuồng... *Nhà mẹ Lê*, *Hai đứa trẻ* làm dần lên trong ta nỗi phần uất, xót xa về những cuộc đời nghèo khổ, tối tăm... Là một nhà văn thuộc nhóm văn học lãng mạn, Thạch Lam lại viết những tác phẩm gắn với Ngô Tất Tố, Nam Cao, Nguyên Hồng... hơn là với các nhà văn lãng mạn.

Có thời, do một định kiến thiếu căn cứ, văn học ta chưa đánh giá đúng mức Thạch Lam, tác phẩm của Thạch Lam. Nếu đánh giá nhà văn là phải qua tác động của tác phẩm đối với người đọc, và cả những gì mà họ nói về cuộc sống và văn học, ta có thể khẳng định: Thạch Lam là một trong những nhà văn xuất sắc của văn học Việt Nam 1930 – 1945. Thạch Lam không những có đóng góp to lớn về mặt nghệ thuật mà còn có tác động sâu sắc đối với xã hội, đối với việc xây dựng con người.